

Прекратяване на дело при висящ процес в заповедното производство

Иван Георгиев

Dismissal of the Case in Pending Procedure in Payment Order Proceedings: The analysis examines the question about the conflict of pending cases and especially in payment order proceedings. The author examines the different hypotheses of dismissal the second case. Some controversial questions are discussed.

Key words: Dismissal in Pending Procedure, Payment Order Proceedings, Civil Procedure.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Чл. 126, ал. 1 от *Гражданския процесуален кодекс*²⁵⁶ (ГПК) казва, че „[к]огато в един и същ съд или в различни съдилища има висящи две дела между същите страни, на същото основание и за същото искане, по-късно заведеното дело се прекратява служебно от съда“.

Още на пръв поглед е видно, че цитираната разпоредба се намира в Част Първа на ГПК – „Общи правила“ и като така следва да намира приложение и в особените производства, доколкото при последните не се съдържат специални правила²⁵⁷. В тази връзка следва да се посочи, че в заповедното производство няма специална норма, която да дерогира общата, т.е. на пръв поглед изглежда, че спорни въпроси няма.

Така ли е в действителност?

2. ПРОБЛЕМИТЕ

Новото и непознато заповедно производство представлява сериозно предизвикателство пред правоприложителите, поради което и класически процесуални хипотези показват редица особености. Често в рамките на това производство се среща и противоречива съдебна практика.

Последните спорни въпроси се свеждат до две хипотези, свързани с процесуална активност на длъжника.

В първата хипотеза, кредиторът подава заявление за издаване на заповед за изпълнение, след което длъжникът прави редовно възражение. В срока по чл. 415, ал. 1 ГПК заявителят подава своя установителен иск. С отговора на исковата молба обаче, длъжникът²⁵⁸ прави възражение, че след подаване на заявлението е депозирал отрицателен установителен иск, който е между същите страни, а предмет на делото е именно дължимостта на търсената от кредитора сума/вещ.

Втората хипотеза касае случаите, при които длъжникът подава отрицателния си установителен иск преди депозиране на заявлението. Впоследствие се прави възражение в срок и с отговора на исковата молба – възражение за висящ процес.

Как следва да постъпи съда в тези ситуации? Следва ли някое от делата да бъде прекратено? Настоящият доклад е посветен именно на изясняването на тези спорни въпроси. Проблемът става още по-актуален, тъй като към момента все още не е налице произнасяне на ВКС и не съществува установена и еднопосочна съдебна практика.

²⁵⁶ Обн. ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г. с последващи изменения и допълнения.

²⁵⁷ В подобен смисъл е и *Определение № 311 от 26.04.2010 г. по ч. гр. д. № 267/2010 г., на Окръжен съд – Враца* (докладчик съдията Пенка Петрова).

²⁵⁸ В настоящия доклад страните ще бъдат означавани като „заявител“, респ. „кредитор“ и съответно „длъжник“ при пълната яснота относно условността на тези понятия преди разрешаване на конкретния спор с влязъл в сила съдебен акт.

3. ОТРИЦАТЕЛЕН УСТАНОВИТЕЛЕН ИСК СЛЕД ПОДАДЕНО ЗАЯВЛЕНИЕ

Според съществуващата към момента практика няма пречка да се депозираща отрицателен установителен иск след подаване на заявлението и преди депозиране на исковата молба от кредитора по чл. 422 ГПК. Приема се, че и двата иска са по отношение на едни и същи страни и имат един и същ предмет, с оглед на което и на основание чл. 126, ал. 1 ГПК производството по втория иск трябва да бъде прекратено. Във времево отношение за втори се приема искът на кредитора.

Струва ми се, че подобно виждане не отговаря на същността на заповедното производство и на целите, които то преследва. Отделно, че не споделям и извода за втория във времево отношение иск.

Подавайки заявлението си за издаване на заповед за изпълнение, кредиторът търси възможност бързо и ефективно да събере своето вземане. Искът по чл. 422 ГПК е една последица, при която „каруцата се поставя пред коня“ - предметът на този иск е спорното материално право, очертано в разпоредбата на закона като „...установяване на вземането...“, т.е. искът е установителен по характер. Този иск представлява специален установителен иск, който кредиторът предявява в едномесечен срок по указание на съда при постъпване на възражение от страна на длъжника срещу издадена заповед за изпълнение. Неговата цел е да бъде установено като основание и размер вземането, обективизирано в издадената заповед за изпълнение. И тук идва особеността на заповедното производство – освен установителна сила, решението на съда ще осигури на кредитора и възможност да насочи принудително изпълнение срещу длъжника – нещо, което няма да може да стори, ако производството се развива по отрицателния установителен иск²⁵⁹.

Отделно от това, под внимание следва да се вземе и разпоредбата на чл. 422, ал. 1 ГПК, която приема, че „[и]скът за съществуване на вземането се смята предявен от момента на подаването на заявлението за издаване на заповед за изпълнение...“. Идеята на законодателя е, че ефектът на подадена искова молба²⁶⁰ настъпва с депозиране на заявлението за издаване на заповед за изпълнение²⁶¹ – спира се давността, сезира се съда и т.н. Още повече, че страната вече е внесла част от държавната такса и е избрала пътя на защита, преминаващ през заповедното производство. Чл. 422, ал. 1 ГПК фингира датата на депозиране на исковата молба. Въз основа на изложеното, смятам, че първият по време иск е този на кредитора, с оглед на което и производството, което следва да се прекрати е това, образувано по отрицателния установителен иск на длъжника. И именно върху този аргумент следва да стъпи съдът като използва правомощието си по чл. 126, ал. 1 ГПК.

4. ОТРИЦАТЕЛЕН УСТАНОВИТЕЛЕН ИСК ПРЕДИ ПОДАДЕНО ЗАЯВЛЕНИЕ

Трябва ли изложената по-горе логика да се следва и в този случай? Трябва ли да дадем преимущество на кредитора, поради това, че той търси по-голяма защита – установителна и изпълнителна сила? Струва ми се, че в този случай нещата са по-различни, което не позволява поставяне на двете хипотези под един знаменател.

Заповедното производство представлява една облекчена процедура за кредитора, която се развива в първоначалната си фаза без участието на длъжника, тъй

²⁵⁹ Струва ми се, че точно поради тази причина някои автори приемат, че искът по чл. 422 ГПК е осъдителен – вж. **Чернев, С.** – В: **Иванова, Р., Бл. Пунев, С. Чернев.** Коментар на новия Граждански процесуален кодекс. С., 2008, с. 643-646.

²⁶⁰ В българския текст на Регламент № 1896/2006 г. заявителят многократно се нарича „ищец“, а заявлението – „искова молба“. Срещу тези терминологични особености и тяхното тълкуване в посочения смисъл се обявява **Попова, В.** Регламент № 1896/2006 на европейския парламент и на съвета от 12 декември 2006 година за създаване на процедура за европейска заповед за плащане. – В: Сборник в памет на проф. д-р Живко Сталев. С., 2009, с. 579. Съгласен съм с критичните бележки на цитирания автор, но тази особеност на превода може да се дължи именно на латентното състояние на специален исков процес, което стои в „бойна готовност“ в очакване на подаване на възражение.

²⁶¹ Такава бележка прави и **Чернев, С.** Цит. съч., с. 645, бележка под линия № 58.

като идеята на това производство е издаване на изпълнително основание за безспорни вземания²⁶². Ако преди подаването на заявлението длъжникът е сезирал съда, то е ясно, че е налице спор, който трябва да бъде разрешен, за да се пристъпи вече към доброволно изпълнение или ще се наложи кредиторът да прибегне към удобството на заповедното производство или пък ще предяви осъдителен иск. В тази хипотеза второто по време дело би било това с правно основание чл. 422 ГПК и именно то ще следва да се прекрати. Наистина, кредиторът търси и изпълнение срещу длъжника, но преди това длъжникът е повдигнал спор относно съществуването на дълга и този спор ще трябва да се разреши на първо място. В зависимост от изхода на спора, може изобщо да не се стигне до следващи процесуални действия от страна на кредитора, тъй като длъжникът може доброволно да изпълни.

5. ИЗВОДИ

Краткият преглед на поставените проблемни въпроси показва конкретни особености, които заповедното производство разкрива дори и в наглед безспорни ситуации.

Надявам се настоящият доклад да бъде основа за една широка дискусия върху проблемите на заповедното производство.

ЛИТЕРАТУРА

Иванова, Р., Бл. Пунев, С. Чернев. Коментар на новия Граждански процесуален кодекс. С., 2008.

Попова, В. Регламент № 1896/2006 на европейския парламент и на съвета от 12 декември 2006 година за създаване на процедура за европейска заповед за плащане. – В: Сборник в памет на проф. д-р Живко Сталев. С., 2009.

За контакти:

Иван Емилов Георгиев – докторант по гражданско и семейно право в Института за държавата и правото при Българската академия на науките; младши съдия в Окръжния съд – Видин; тел.: 0888971563, e-mail: georgiev22@gmail.com

---

²⁶² Това изрично се посочва от **Попова, В.** Цит. съч., с. 580.